

V službi najbolj preizkušanih

DR. BOGDAN KOLAR

Marec 1926 je bil v zgodovini Družbe Marijinih sester, pod tem enostavnim imenom jih poznamo danes, prelomen. Takrat je dosegla uradno priznanje kot samostojna skupnost: imela je izvirno poslanstvo, svoja pravila in velik ugled v slovenski družbi, končno pa je dosegla tudi pravno priznanje in dobila uradno ime: Družba Marijinih sester čudodelne svetinje. Prvi začetki segajo v čas nekaj desetletij prej (v leto 1878) in imajo izviren slovenski značaj. Letos zato začenjajo triletno praznovanje, ko si želijo ponovno ovrednotiti izvirno mesto v Cerkvi, še bolj spoznati svojo ustanoviteljico in narediti vse, kar je v njihovih močeh, da bi postopek za priznanje svetosti ustanoviteljice sestre Leopoldine Brandis napredoval. Kot je bila doslej vsaka pomembna obletnica spodbuda in je dala novih moči za naprej, bo tudi jubilejno triletno čas novega zagona in zvestobe.

Nove razmere – novi izzivi

Kot v toliko drugih urbanih središčih so tudi ljubljanske mestne oblasti iskale rešitve in skušale odpomoči prebivalstvu v socialnih stiskah, ki jih je prinašalo 19. stoletje. Potrebovale so usposobljene kadre za bolnišnice, ki so jih ustanavljale po mestih. V Ljubljani so zato že leta 1840 ustanovili Društvo za vzdrževanje usmiljenih sester, ker so računali, da bo tako mogoče najhitreje dobiti usposobljene delavke za civilno bolnišnico. Prvi poskusi, da bi dobili sestre z Bavarske, niso uspeli. Po letu 1851 pa so v Ljubljani delovale sestre usmiljenke, ki so na Kranjsko prišle po posredovanju predstojnice usmiljenk v Gradcu s. Leopoldine Brandis (1815–1900). Po pridobitvi soglasja deželnih oblasti in ljubljanskega škofa Antona Alojzija Wolfa je v Ljubljano prišlo šest sester, od teh so štiri prevzele skrb za bolnike v mestni ubožnici, dve pa sta bili določeni za pomoč bolnim na domu.

Zlasti pomoč na domu je bila zelo dobrodošla in cenjena. Sestre so obiskovale bolne in starejše po zanemarjenih domovih, jim prale

in kuhale, pomivale, poskrbele za otroke in nudile drugo pomoč. Obiskovale so tudi kaznjence v prisilni delavnici na Poljanah. Ljudje so cenili njihovo služenje, a za sestre je bilo delo naporno in izčrpavajoče; v mnogih primerih so umirale mlajše sestre. Mestne oblasti pa so njihovo delo želele razširiti še na delo v civilni bolnišnici v Ljubljani. Da bi sestre prevzele to oskrbo, se je zavzel tudi ljubljanski škof Anton Alojzij Wolf, ki je zelo cenil sestrsko delo. Po dogovorih med ljubljanskim magistratom in vodstvom sester v Gradcu so novembra leta 1855 usmiljenke prevzele oskrbo bolnikov v mestni bolnišnici. Ko se je bolnišnica širila in odpirala nove oddelke, so sestre prevzemale vedno več nalog, leta 1875 so na primer prevzele oskrbo v Državni ženski kaznilnici v Begunjah na Gorenjskem. Ko so se ustanavljale druge socialne ustanove, predvsem različna zavetišča za revne otroke, so mnoge med njimi prevzele prav usmiljenke. To je pripomoglo k temu, da so bile skupnosti usmiljenk navzoče v vedno večjem številu slovenskih krajev.

Grofica s. Leopoldina Brandis ponudi izvirni odgovor

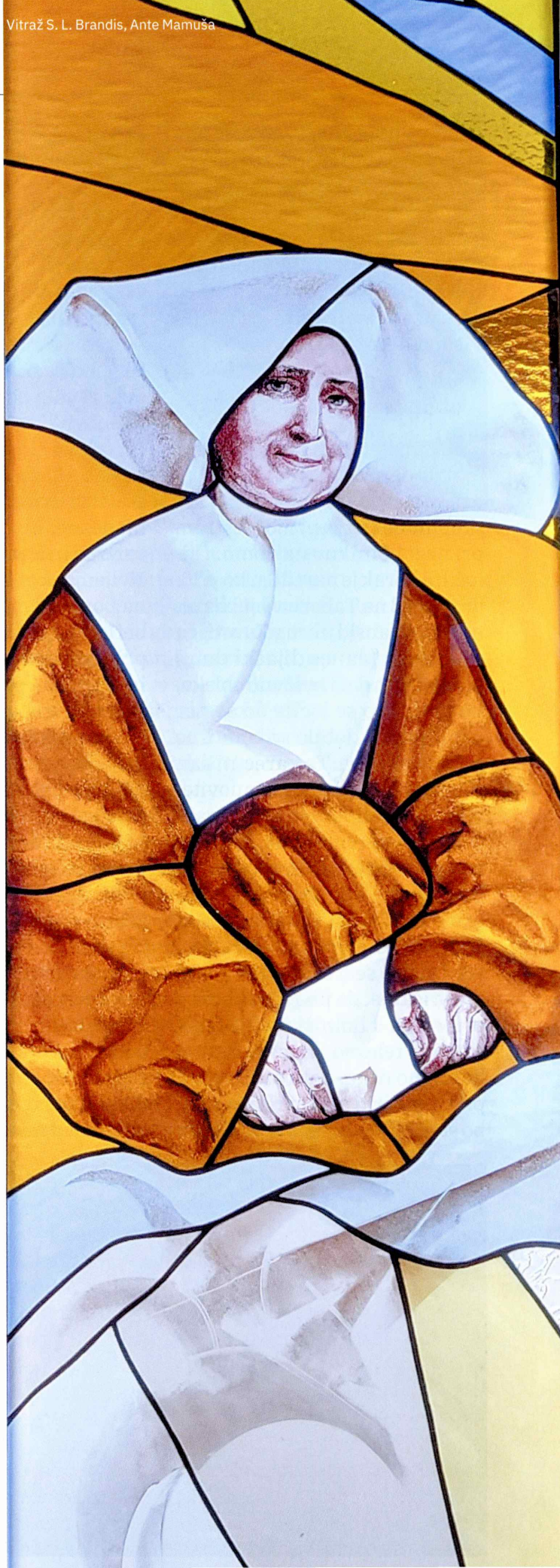
Ob razgibanem in zelo raznolikem delu, ki so ga opravljale sestre usmiljenke, se je opazilo področje, ki je bilo polno problemov, a sestre nanj niso mogle odgovoriti. Šlo je za ljudi v stiski, najpogosteje težko bolne ali družine z otroki in bolno materjo, ki so bili daljši čas vezani na svoj dom in popolnoma odvisni od pomoči drugih. Pomoč so potrebovali podnevi in ponoči, tudi za daljši čas. Pravila usmiljenim sestram niso dovoljevala, da bi ostajale zunaj skupnosti ali bivale v drugem okolju. Odgovor na to vrsto stiske je dozorel v vrstah usmiljenk – iskala in našla ga je predstojnica usmiljenih sester v Gradcu sestra Leopoldina Brandis, ki je dobro poznala razmere v Ljubljani in v drugih krajih province..

Marija Jožefa grofica Brandis je bila rojena 27. novembra 1815 v Gradcu, v družini grofa Henrika Adama Brandisa in Jožefe, rojene Welsersheimb. Zaradi očetove državne službe je družina kasneje živela na Dunaju, leta 1831 pa se je preselila na družinsko posestvo v Maribor. V domačem okolju je mlada grofična razvila poseben čut za Boga in Božje stvari, a hkrati tudi odprte oči in srce za stisko bližnjega. Odkrila je, da ji je najbližja karizma sv. Vincencija Pavelskega in soustanoviteljice usmiljenk sv. Ludovike Marillac in da je to odgovor na njeno življenjsko usmeritev. Povezala se je s skupnostjo se-

ster vincentink v Münchnu in leta 1840 izpovedala zaobljube. Pri vstopu v skupnost je dobila ime s. Leopoldina in je poznana predvsem pod tem imenom. Da bi bolje spoznala izvirnega duha svetih ustanoviteljev in pravila, ki so bila zapisana v začetku, se je leta 1850 po več letih delovanja v graški bolnišnici povezala z vrhovnimi predstojniki usmiljenk v Parizu. Za devet mesecev se je pridružila tej skupnosti in v tem času spoznavala duhovnost sv. Vincencija in pravila, ki jih je sestavil za sestrsko skupnost. Po vrnitvi v Gradec je uredila vse potrebno, da je bila leta 1851 graška skupnost uradno priključena Družbi hčera krščanske ljubezni s sedežem v Parizu. Pariško vodstvo usmiljenk jo je imenovalo za prvo predstojnico (vizi-tatorico) avstro-ogrske province. V tej službi je ostala vse do svoje smrti 11. januarja 1900 v Gradcu.

Osebna globoka povezanost z Bogom, zaradi katere je bila predana ljudem in je imela prepoznavno duhovno življenje in voditeljske sposobnosti, je s. Leopoldini Brandis že v času življenja prinesla sloves svetniške osebnosti. Govorili so o »svetniški ustanoviteljici« in redovni predstojnici. Na to kažejo njeni spisi in o njej je bilo zapisanih več pričevanj. Večkrat se je zato porodila misel, da bi začeli postopek, s katerim bi tudi uradno priznali njeno svetništvo in jo s cerkveno avtoriteto uvrstili med svete člane. Sestre so za njeno beatifikacijo molile že od leta 1952, povsem uradno pa se je postopek začel marca 2017. Ker je Božja služabnica umrla v Gradcu, je postopek v pristojnosti graške škofije, pobudnik za postopek pa je Družba Marijinih sester. Sestre po svojih najboljših močeh sodelujejo pri pripravi dokumentov in zbiranju drugega gradiva. Da bi ljudem še bolj približali njeno delo in duhovno podobo, je bilo

Razsvetljenje
je izhod človeka iz
nezrelosti, ki jo je
zakrivil sam.

napisanih več življenjepisov. Zvrstilo se je tudi nekaj dramskih uprizoritev. Leta 2018 je bil na pobudo usmiljenk in Marijinih sester posnet še igrano-dokumentarni film o s. Leopoldini Brandis z naslovom *Od grofice do služabnice*. Premiera je bila 9. septembra 2018.

Oblikovanje nove skupnosti

Kot vizitatorica (predstojnica) avstro-ogrske province usmiljenih sester je v Ljubljani zbrala skupino deklet za pomoč sestram pri negi bolnikov na domu. Odločilni korak je naredila, ko je 16. julija 1878 na Taboru v Ljubljani, na Vidovdanski ulici, v Zavetišču sv. Jožefa (danes dijaški dom) prvim trem dala redovno obleko, po kateri so se ločile od sester usmiljenk – dobile so tudi ime bolniške sestre. To je rojstni dan skupnosti. Sestram je ustanoviteljica pripravila poseben program dela, po katerem so bile usmerjene v pomoč najbolj zapuščenim in osamljenim v njihovih domovih. Štiri leta zatem jim je napisala še posebno Življenjsko pravilo. »Bolniške sestre naj prežema prepričanje, da jih je Božja roka pripeljala k bolniški postelji ne samo za telesno, marveč tudi za duhovno nego. Zato naj z nežno previdnostjo delajo na tem, da bo srce njihovih bolnikov dobilo

dobro vtise o Bogu. To morajo sestre – še bolj kakor z besedami – doseči s krepostjo, požrtvovalnostjo in pozornostjo,« je med drugim zapisala med cilje družbe. Priprava na poklic in duhovno vodstvo je bila prepuščena sestram usmiljenkam in naslednjih malo manj kot pet desetletij je nova skupnost delovala in dozorevala pod okriljem sester usmiljenk.

Simbol skupnosti in razpoznavno znamenje je postala čudodelna svetinjica Marije Brezmadežne, ki jo sestre nosijo na verižici in je program njihovega življenja: kot je Marija pohitela na pomoč svoji sorodnici Elizabeti, tako naj bodo sestre vedno pripravljene pomagati bolnim in trpečim, pohiteti tja, kjer je največja stiska.

Skoraj pol stoletja je preteklo, da je skupnost bolniških sester dobila priznanje do lastne ustanove s strani vodstva v Parizu. To so bila leta delavnosti in reševanja vprašanj, ki so se pojavljala na področju urejanja pravnega položaja, pravic in dolžnosti, ki sta jih urejali cerkvena in državna zakonodaja. 15. marca 1926 je bilo mogoče, da je skupnost stopila na samostojno pot in dobila lastno vodstvo. Duhovno vodstvo je bilo zaupano duhovnikom Misijonske družbe (lazaristom), njihova hiša na Vidovdanski ulici v Ljubljani,

ki je med tem dobila ime Vincentinum, pa je postala materna hiša novo priznane skupnosti. Za prvo vrhovno predstojnico je bila izbrana s. Dolorosa Marija Žakelj. Nov korak je bil narejen, ko je leta 1940 skupnost potrdil ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman, slednjič jih je priznal tudi Sveti sedež leta 1977. Takrat je Družba Marijinih sester čudodelne svetinje postala papeška pravna ustanova, ki ima osrednje vodstvo z vrhovno predstojnico v Sloveniji.

V času pred pozebo, ki je bila za redovne skupnosti na Slovenskem posledica druge svetovne vojne in časa revolucionarnega nasilja po njej, so Marijine sestre imele vrsto ustanov. Družba je imela poleg Vincentinuma še 16 postojank (11 v Sloveniji, pet v drugih delih Kraljevine), med katerimi je bilo pet hiš v lasti družbe. Ob škofijski pravni ureditvi leta 1940 je družba štela 189 sester in 9 novink. V prvih štirinajstih letih se je število članic povečalo za 100. Približno 60 % sester je delovalo v privatni strežbi pri bolnikih. Danes jih je 156 skupaj s sestrami v misijonih v Afriki.

Raznolike oblike poslanstva

Človeška stiska ne pozna krajevnih meja in časov. Marijine sestre po svojih močeh blažijo stiske zlasti hudo bolnih in umirajočih. Kot je s. Leopoldina Brandis reševala stiske svojega časa z ustanovitvijo bolniških sester, ki so bile sprva del skupnosti usmiljenk, saj so delovale pod njihovim vodstvom in živele v istih hišah, o njih pa so odločale predstojnice usmiljenk, tako so Marijine sestre po potrditvi lastnih pravil same začele prevzemati odgovornost za oblike služenja in sprejemanja nalog. Sestre namreč dobro vedo, da delo z bolniki in umirajočimi, ki znajo biti tudi zahtevni, ni vedno lahko. Zato na to ne gledajo kot zgolj na službo, temveč kot na poslanstvo, njihovo duhovnost in karizmo. Vedo, da ljudje cenijo sestrsko navzočnost.

Vir: Arhiv Družbe Marijinih sester čudodelne svetinje

Vir: Arhiv Družbe Marijinih sester čudodelne svetinje

Izkušnja poslanstva v preteklih desetletjih jih je potrdila v njihovi zavezanosti služiti bližnjemu kot trpečemu Gospodu in k ljudem pristopati v veri. Vrhovna predstojnica s. Kristina Rihar je pred leti spomnila na poslanstvo v težkih letih po drugi svetovni vojni: »Znano je, da smo Marijine sestre na smrtni postelji stregle marsikateremu režimskemu veljaku: po vojni so jih pregnali iz bolnišnic, jih zasliševali, onemogočali, nekatere zaprli, ko pa so bili na smrtni postelji, so jih poklicali k sebi. Zame osebno je bilo to svoj čas skorajda kamen spotike, danes razumem, da so še bolj potrebni naše bližine, Kristusove bližine. Mati Brandis nas uči neprenehne kontemplacije, tudi ko smo na poti k bolniku ali na poti od njega. Častiti Zveličarja v veselju in trpljenju, ves čas. Ni ločnice med tem, kar nosiš v srcu in kar srečuješ v svetu.« Poleg skupnosti na Slovenskem in Hrvaškem so Marijine sestre pomagale reševati stiske mnogih ljudi tudi v drugih okoljih.

V Kanadi so prišle v pomoč slovenskim lazaristom. Na prošnjo župnika Župnije Brezmadežne s čudodelno svetinjo Janeza Kopača so jeseni 1967 Marijine sestre postale del pastoralne ekipe na slovenski župniji v novem delu Toronta. Že leta 1987 so dobile nove možnosti izvirnega dela.

Takrat je bil odprt starostni dom Lipa in sestre so se posvetile skrbi za bolne in ostarele, še vedno pa so pomagale pri upravi slovenskega glasila v Kanadi Božja beseda in v manjši meri pri delovanju slovenske šole. Za dobro desetletje so bile Marijine sestre v pomoč slovenskemu duhovniku v Montrealu. Konec leta 1968 sta se dve sestri posvetili delu s šolskimi otroki, pa tudi obisku bolnih in starejših rojakov. Zaradi pomanjkanja sester so se leta 1980 poslovile od Montreala, kasneje tudi od Toronta.

Služba Marijinih sester je segala med slovenske rojake v zamejstvu in izseljenstvu. V Gorici od leta 1942 skrbijo za gospodinjstvo in nego oskrbovank v Domu Marije Kraljice ter nudijo pomoč bolnim in ostarelim na njihovih domovih. Med slovenskimi rojaki v Stuttgartu so bile po letu 1967 vključene v delu Karitasovega doma za ostarele in pomagale pri katehezi slovenskih otrok. V Hannovru so se kot pastoralne sodelavke posvetile hrvaškim izseljencem. Med slovenski rojaki v Argentini so po letu 1979 oskrbovale starejše v Domu sv. Vincencija.

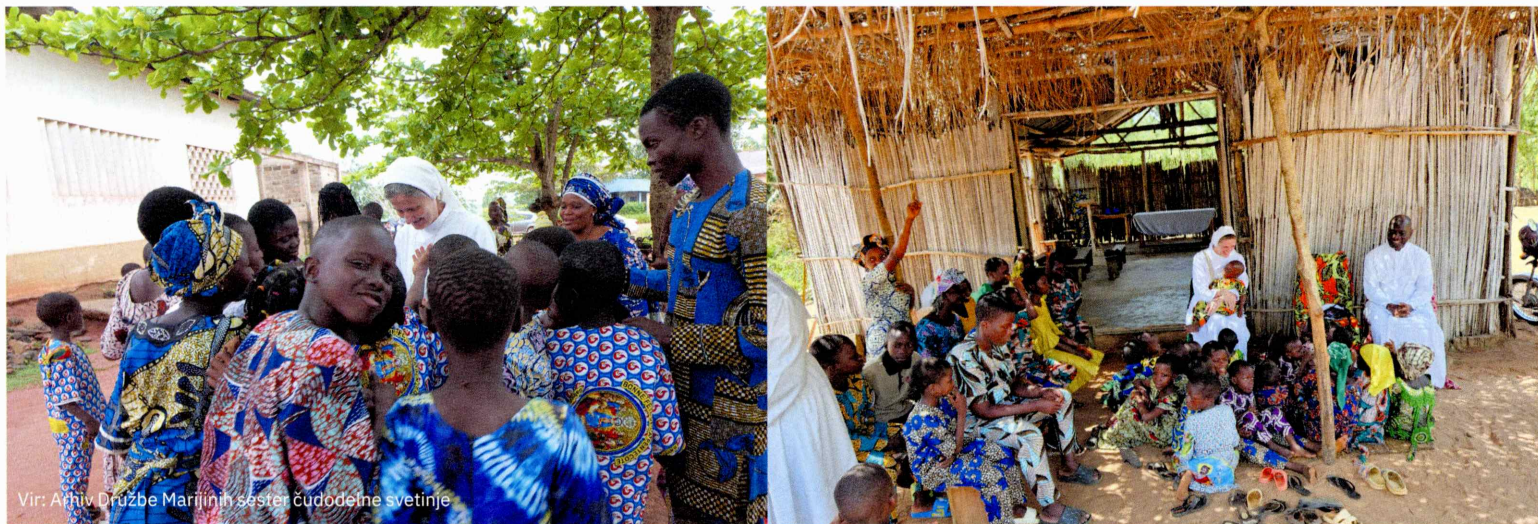
Za pet desetletij (po letu 1971) je bila v rokah Marijinih sester oskrba papeškega zavoda Slovenik v Rimu (kar 23 se jih je zvrstilo). Ob delu v zavodu so si vzele čas

še za obiske ostarelih in bolnih Slovencev v Rimu. Za delo, ki so ga v Rimu opravile med Slovenci, slovenskimi študenti in mnogimi romarji iz Slovenije, zamejstva in izseljenstva, ki so se ustavili v Sloveniku, je Slovenska škofovska konferenca leta 2022 Marijinim sestram podelila odličje sv. Cirila in Metoda.

Misijonski značaj je odlikoval Marijine sestre od začetkov Družbe. Prvi začetki njihove misijonske dejavnosti segajo v čas med dvema svetovnim vojnama, ko so v pomoč škofu Janezu Gnidovcu poslale prve sestre na Kosovo (v Prizren leta 1926, pozneje še v pet drugih ustanov na Kosovu).

Misijonski poklic Družbe MS se je razširil po letu 1988, ko so sestre iz hrvaške province odšle v afriško deželo Benin. Danes je tam zelo cvetoča in delovna skupnost Marijinih sester, blizu petdeset je domačih sester in nekaj kandidat. Njihovo delo vodi delegatka provincialne predstojnice. Iz Benina so 2024 odšle tudi v Kamerun, kjer so prevzele delo v škofijski otroški sirotišnici. Sestre so prepričane, da odprtost za misijone prinaša nove poklice.

Lahko bi rekli, da je bilo leto 1991, ko je Slovenija postala samostojna, prelomno leto tudi za Marijine sestre. Tega leta so prve odšle na Slovaško in od tam se jim

Vir: Arhiv Družbe Marijinih sester čudodelne svetinje

je odprla pot v Ukrajino. Kmalu je v njihove vrste vstopila prva Ukrajinka. Skupaj z lazaristi slovenske, hrvaške in poljske province, ki so že pred tem delovali v Ukrajini, so Marijine sestre maja 2005 odprle prvo skupnost v Kijevu. Vso svojo pozornost in moč namenjaajo brezdomcem, bolnikom po domovih in bolnišnicah ter družinam v materialni stiski. Hkrati med laiki širijo Vincencijevo karizmo in tako je nastala Vincencijeva zveza dobrote, Konferenca Marte Vecke in duhovno Združenje čudodelne svetinje. Danes je zaradi vojne v Ukrajini njihova prisotnost še bolj dragocena, a za sestre zaradi pogostih bombardiranj zelo naporna.

Pravo zadovoljstvo in Božji blagoslov je njihovo delo dobilo ob odprtju lastnega samostana v Zakarpatju (Turi Remeta) junija 2018, ki je sestram ponudil nove možnosti dela in služenja mlajšim in starejšim. V času vojne je hiša postala zbirališče humanitarne pomoči, ki prihaja preko Marijinih sester iz Slovenije.

Marijine sestre danes

Ob različnih oblikah poslanstva je vsak dom, kjer živijo in delajo Marijine sestre, najprej hiša molitve. Zato ima skupna in osebna molitev pomembno mesto v vsakodnevem utripu. Danes

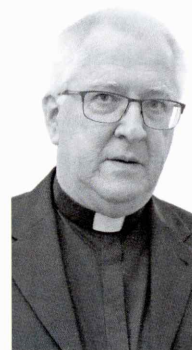
tudi Marijine sestre delijo trenutek Cerkve na Slovenskem in v svetu – malo je novih poklicev, močne generacije sester se starajo in sklepajo svoje poslanstvo. Marijine sestre imajo svoje vrhovno vodstvo v Ljubljani, razdeljene so v dve provinci: slovensko in hrvaško (od 1972). Slovenska provinca ima sedež v Štepanji vasi v Ljubljani, sestre pa delujejo v več hišah v Ljubljani, na Dobrovi, v Celju in v Mariboru, v Italiji, na Slovaškem in v Ukrajini. Hrvaška provinca ima svoje središče v Osijeku, svoje postojanke ima v Bosni ter cvetoče skupnosti v afriškem Beninu in v Kamerunu. So del velike družine, ki pobude za služenje Cerkvi črpa v duhovnosti sv. Vincencija Pavelskega.

Samostan v Štepanji vasi (od leta 1947) v Ljubljani je z leti postal pomembno središče dejavnosti Marijinih sester. Tu je provincialno vodstvo Slovenske province, kjer poskrbijo za starejše sestre, po potrebi tudi za ostarele sorodnike sester. V samostanu deluje vrtec Nazaret (od leta 1972), posebno pozornost namenjaajo osebam s posebnimi potrebami (Vera in luč) in invalidom (Priateljstvo bolnikov in invalidov), sestre odgovarjajo na različne stiske v tem okolju. Za brezdomce pripravljajo in delijo tople obroke in sodelujejo pri Vincencijevi zvezi dobrote.

Na Dobrovi pri Ljubljani, kjer so našle možnost življenja po letu 1948, ko so bile izgnane iz Ljubljane, je osrednja ali materna hiša Družbe Marijinih sester. Med letoma 1948 in 1982 je bil tu sedež vrhovnega vodstva (pozneje se je vodstvo preselilo v Ljubljano), delovala je tudi hiša za vzgojo. V hiši imajo sestre prostor za bolne in ostarele sestre ter za duhovne vaje. Sestrsko skupnost je živo povezana z župnijo s katehezami in preko Karitasa. V lepem številu župnij so bile sestre katehistinje in so v nekaterih samostanskih skupnostih skrbele za gospodinjstvo.

Čeprav je njihovo prvotno opravilo služenje bolnim in onemoglim na njihovih domovih, sestre danes delujejo tudi v domovih za ostarele, v domovih za onemogle duhovnike in tudi v javnih zdravstvenih ustanovah.

Kljub novim izzivom in nalogam, ki jih Marijinim sestram prinašajo spremenjeni časi, je v njihovih očeh in srcu vedno na prvem mestu človek v stiski, bolan in nemočen, ki potrebuje pomoč, prijazno besedo in potrditev v veri. Z zaupanjem gledajo v prihodnost. Vedno bodo ljudje, ki jih bodo potrebovali, zato bo Gospod v tako službo klical še naprej. Kot temeljno vodilo zato ostaja beseda, ki jo je v pravilo njihovega življenja zapisala Božja služabnica s. Leopoldina Brandisze davnega leta 1882: »Kakor je nekdanja Marija hitela čez hribe, da bi ljubeče stregla svoji teti Elizabeti, tako naj bolniške sestre hitijo v stanovanja bolnikov, da tja prinesejo tolažbo in pomoč.«

Dr. Bogdan Kolar SDB je redni profesor pri Katedri za zgodovino Cerkve. Je avtor številnih del s področja cerkvene zgodovine.